

Babačić, Franka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:812236>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

Franka Babačić

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

Šibenik, 2023.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

Kolegij: Ustavno pravo II

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac, nasl. v. pred.

Studentica: Franka Babačić

Matični broj studenta: 1219061874

Šibenik, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Franka Babačić, studentica Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 1219061874, izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom stručnom studiju Upravni studij pod naslovom: „Ustavni sud Republike Hrvatske” isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 6. rujna 2023. god.

Studentica

Veleučilište u Šibeniku

Završni rad

Upravni odjel

Preddiplomski stručni studij Upravni odjel

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Franka Babačić

Adresa, frankababacic@gmail.com

Sažetak:

Rad počinje uvodom i općenitim pojmovima vezanim za dobivenu temu – Ustavni sud u Republici Hrvatskoj. U drugom dijelu završnog rada kreće se s povijesnim razdobljima ustavnog sudovanja. Prvotno kroz razdoblje od 1963. do 1990. godine, socijalističko razdoblje, nakon čega slijedi početak ustavnog sudovanja u RH. Ističu se najbitnije promjene Ustava RH od 1990. pa nadalje. U trećem dijelu navodi se sve bitne stavke o Ustavnom sudu RH, njegova svrha, zadaća, nadležnosti te unutarnje ustrojstvo (sudci). Četvrti dio rada opisuje Kelsenov model po kojem naše sudstvo djeluje, te se uspoređuje s američkim modelom. U petom i šestom dijelu obuhvaća se dio pokretanja postupka pred Ustavnim sudom te iscrpnost pravnog puta do kojeg dolazi ustavna tužba koja je analizirana kroz jedan primjer iz prakse.

(33 stranice / 7 slika / 0 tablica / 15 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Ustavni sud, Ustav, ustavnost, zakonitost, sudci, ustavna tužba...

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac, nasl. v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOKUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Administration

Professional undergraduate studies Administrative studies

CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Franka Babačić

Adress, frankababacic@gmail.com

Summary:

The paper begins with an introduction and general terms related to the given topic - the Constitutional Court in the Republic of Croatia. In the second part of the final paper, he deals with the historical periods of constitutional adjudication. Originally through the period from 1963 to 1990, the socialist period, followed by the beginning of the constitutional court in the Republic of Croatia. The most important changes to the Constitution of the Republic of Croatia from 1990 onwards are highlighted. In the third part, all important items about the Constitutional Court of the Republic of Croatia, its purpose, tasks, competences and internal organization (judges) are listed. The fourth part of the paper describes Kelsen's model, according to which our judiciary operates, and compares it with the American model. The fifth and sixth parts cover the initiation of proceedings before the Constitutional Court and the exhaustiveness of the legal path leading to a constitutional complaint, which is analyzed through an example from practice.

(36 pages / 7 pictures / 0 tables / 15 literature references / original language: Croatian)

The work is stored in: Library of the Polytechnic in Šibenik

Key words: Constitutional Court, Constitution, constitutionality, legality, judges, constitutional lawsuit...

Mentor: mr. sc. Krešimir Nimac, nasl. v. pred.

The paper accepted:

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST USTAVNOG SUDA U REPUBLICI HRVATSKOJ	3
2.1. Ustavno sudovanje na teritoriju RH od 1963. do 1990.	3
2.2. Konstituiranje Ustavnog suda RH te početak djelovanja nakon 1990. godine	5
2.3. Promjene Ustava RH	7
3. USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE	10
3.1. Načelo ustavnosti i zakonitosti	10
3.2. Temeljni pravni akti	12
3.3. Nadležnost Ustavnog suda	13
3.4. Unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda	13
3.4.1. Sudci Ustavnog suda	15
4. AMERIČKI I EUROPSKI SUSTAV USTAVNOG SUDOVANJA	18
4.1. Američki sustav	18
4.2. Europski sustav	20
4.3. Razlike između američkog i europskog ustavnog sudovanja	22
5. POKRETANJE POSTUPKA PRED SUDOM	23
5.1. Ocjena ustavnosti zakona	24
5.2. Postupanje Ustavnog suda	25
5.3. Poništavanje propisa Ustavnog suda	26
6. USTAVNA TUŽBA	28
6.1. Sadržaj obrasca ustavne tužbe	29
6.2. Primjer ustavne tužbe	35
7. ZAKLJUČAK	37

1. UVOD

Tijekom posljednjeg desetljeća 20. stoljeća Republika Hrvatska (u daljnjem tekstu: RH) susrela se s brojnim izazovima koji su bili komplementarni. Ti su izazovi proizašli iz različitih izvora, uključujući postizanje neovisnosti, stvaranje i legitimizaciju novog demokratskog poretka i integraciju u globalnu zajednicu naroda. Nadalje, ti su izazovi često bili isprepleteni s dinamikom globalnih tržišta vođenom vlastitim interesom, što je dodatno otežavalo hrvatski put prema napretku i razvoju. Izlazeći iz bivših socijalističkih vlasti i dolazeći do novih suvremenih puteva, RH gradi svoj ustavno-državni poredak, te uči, mijenja i poboljšava koncept tijekom godina sve do danas.

Kao **glavna svrha Ustavnog suda** ističe se poštivanje i primjena Ustava Republike Hrvatske¹. U obavljanju svoje dužnosti Ustavni sud se oslanja na odredbe Ustava RH i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH². Važni aspekt neovisnosti Ustavnog suda je njegova sposobnost da upravlja vlastitim financijama. Ovlašten je izdvajanjem sredstava iz državnog proračuna u skladu s godišnjim proračunom i zakonom kojim se uređuje njegovo poslovanje. Unutarnje ustrojstvo i način rada Ustavnog suda uređeni su Poslovníkom Ustavnog suda RH³, a za skrb o provedbi tog poslovnika nadležan je predsjednik Ustavnog suda. Nadalje, svako tumačenje Poslovnika daje sam Ustavni sud.⁴

Ustav RH, u uspostavi zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, također prepoznaje Ustavni sud kao važan subjekt, često nazivan "**četvrta vlast**" ili "**međuvlast**". Međutim, važno je napomenuti da Ustavni sud nema ovlasti nad izvršnom, zakonodavnom i sudskom vlasti. Ove podružnice, djelujući kao samostalne, rukovode se **načelom diobe vlasti**. Dakle, Ustavni sud nema ovlasti djelovati u ime niti donositi odluke za bilo koju od ovih grana. Nije u njegovoj nadležnosti dovoditi u pitanje ili mijenjati odluke nadležnih tijela.⁵ Čak je i u Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina, koju je usvojila Narodna skupština Francuske 1789.

1 <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> – 04.09.2023.

2 <https://www.zakon.hr/z/137/Ustavni-zakon-o-Ustavnom-sudu-Republike-Hrvatske> – 04.09.2023.

3 <https://www.usud.hr/hr/poslovník-ustavnog-suda-rh> – 04.09.2023.

4 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 2.

5 Šarin D. (2015.): Ustavni sud Republike Hrvatske kao institucionalni zaštitnik ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 52, str. 757-758

godine, zapisano: „Društvo koje ne primjenjuje diobu vlasti nema uopće Ustav i nije slobodno.“⁶

Ustavno sudovanje u RH prihvatilo je suvremeni, europski Kelsenov model ustavnog sudovanja koji proizlazi iz pojma ustavne supremacije, pri čemu se Ustav smatra normativnim prikazom volje naroda, a Ustavni sud igra središnju ulogu u državi koja je odgovorna za definiranje granica državne vlasti u cilju zaštite individualnih prava i poštivanja pravnih načela.⁷ U nastavku rada se objašnjavaju zajedničke karakteristike europskog i američkog modela ustavnog sudovanja, a posebice se ističu razlike između ta dva modela.

Postupak **apstraktne kontrole ustavnosti i zakonitosti** uređen je odredbama iz glave IV. Ustavnog zakona. Glavna svrha Ustavnog zakona je uspostaviti postupke za pokretanje ovog postupka, koji počinje podnošenjem zahtjeva od strane kvalificiranog podnositelja zahtjeva. Prema člancima 35. i 36. Ustavnog zakona, zahtjev mogu podnijeti različiti subjekti, uključujući jednu petinu zastupnika u Hrvatskom saboru, radno tijelo Sabora, Predsjednik RH, Vlada RH, Vrhovni sud RH, odnosno bilo koji drugi sud ako se u njegovom postupku postavi pitanje ustavnosti i zakonitosti. Pučki pravobranitelj također je ovlašten podnijeti prijavu u predmetima nadzora ustavnosti i zakonitosti izbora i državnog referenduma. Dodatno, predstavničko tijelo jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave u RH može podnijeti zahtjev u vezi sa zakonima koji uređuju njihov ustroj, djelokrug ili financiranje. Važno je napomenuti da prijava, prema Ustavnom zakonu, služi kao inicijalni akt koji obvezuje Ustavni sud na postupanje. Zaprimanjem zahtjeva smatra se da je ustavnosudski postupak pokrenut, čime se priznaje ovlast nadležnih tijela koja su podnijela zahtjev.⁸

Jedan od stalnih izazova u nadzoru Ustavnih sudova je nedostatak razumijevanja pravnih aspekata ustavnih tužbi. Ustavna tužba, koja služi kao poseban i supsidijarni pravni lijek, može se pokrenuti tek nakon što su iscrpljene sve druge pravne mogućnosti. Međutim, i unutar stručne javnosti postoji tendencija pogrešnog tumačenja i krivog predstavljanja prirode ustavne tužbe kao pravnog lijeka.

6 Crnić J. (1994.): Vladavina Ustava, Zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina, Informator, Zagreb str. 2

7 Šarin D. (2016.): Zbornik radova – Ustavnosudska zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, Savjet Evrope, str. 100

8 Ljubić D. (2014.): Karakter prijedloga iz članka 38. ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 4/2014., str. 797

2. POVIJEST USTAVNOG SUDA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ustavni sud Republike Hrvatske formiran je Ustavom SRH iz 1963. kao Ustavni sud Hrvatske te počinje djelovati od 15. veljače 1964. godine nakon što je u siječnju iste godine donesen Zakon o Ustavnom sudu Hrvatske. Ustavno sudovanje može se podijeliti na dva povijesna razdoblja:

- razdoblje od 1963. do 1990. godine kada je RH bila pod sastavom bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljnjem tekstu: SFRJ) te
- razdoblje od 1990. godine do danas kada je RH postala neovisna i samostalna država.

2.1. Ustavno sudovanje na teritoriju RH od 1963. do 1990.

Savezni Ustav SFRJ i ustavi bivših socijalističkih republika u njezinu sastavu, uključujući Ustav Socijalističke Republike (u daljnjem tekstu: SR) Hrvatske doneseni 1963. godine predstavljali su prekretnicu u ustavno-pravnom poretku. U ustavnom uređenju bivše SFRJ, hijerarhija ustavnih i zakonskih propisa djelovala je od viših prema nižima odnosno ovim redom:

- ↓ **Savezni Ustav,**
- ↓ **Savezni Zakon,**
- ↓ **Republički Ustav,**
- ↓ **Republički Zakon.**

Prema navodima, Ustavni sud RH⁹ ističe temeljne ustavne nadležnosti Ustavnog suda SR Hrvatske od 1963. do 1974.

- odlučivao je o utvrđivanju suglasnosti republičkih zakona s Ustavom SR Hrvatske;
- odlučivao je o suglasnosti svih ostalih propisa, statuta i drugih općih akata tijela i organizacija s Ustavom SR Hrvatske, republičkim zakonima i drugim propisima republike;

⁹ <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> – 18.08.2023.

- rješavao je sporove nadležnosti između sudova u Republici i drugih državnih tijela;
- rješavao je sporove između društveno-političkih skupina o pravima i dužnostima, ako za rješavanje takvih sporova nije bila predviđena nadležnost redovnog suda;
- odlučivao je o zaštiti prava samoupravljanja i drugih temeljnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom kad se aktima pojedinaca ili radnjama republičkih ili općinskih organa krše ta prava i slobode, a ne postoje druge zakonom predviđene sudske zaštite;
- pratio je pojave od interesa za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i na temelju toga Saboru podnosio mišljenja i preporuke za donošenje zakona i za poduzimanje drugih mjera radi zaštite ustavnosti i zakonitosti te zaštite prava samouprave i ostalih prava i sloboda građana i skupina;
- obavljao je ostale poslove propisane Ustavom ili zakonima Republike.

Kasnije je dolazilo do preinaka u ustrojstvu i nadležnosti Ustavnog suda Hrvatske, koje su se 1974. godine definirale odredbama Ustava SR Hrvatske, zatim uredbama Odluke o organizaciji Ustavnog suda Republike Hrvatske i Poslovnika Ustavnog suda Hrvatske. Novi, te isto tako posljednji Ustav bivše SFRJ i ustavi bivših socijalističkih republika, koje su bile u sastavu, doneseni su 1974. godine. Prema izvješćima, Ustavni sud RH¹⁰ mijenja temeljne ustavne nadležnosti Ustavnog suda SR Hrvatske od 1974. do 1990. godine:

- odlučivao je o suglasnosti republičkih zakona s republičkim ustavom, uključujući zakone koji su prestali važiti, ako između prestanka i pokretanja postupka nije prošlo više od godine dana;
- odlučivao je o suglasnosti ostalih općih akata republičkih tijela s republičkim ustavom i republičkim zakonima, uključujući one koji više nisu važili, ako između prestanka i pokretanja postupka nije prošlo više od godine dana;
- odlučivao je jesu li uredbe i drugi opći zakoni organa društveno-političkih zajednica i drugi opći akti samouprave u skladu s republičkim ustavom odnosno jesu li u suprotnosti s republičkim zakonom i saveznim zakonom za čije su izvršavanje bili odgovorni nadležni republički organi;
- rješavao je sporove o pravima i obvezama između krugova društveno-političkih organizacija ako za rješavanje takvih sporova nije bio nadležan sud;

¹⁰ <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> – 18.08.2023.

- rješavao je sukobe nadležnosti između sudova i organa Republike;
- odlučivao je o zaštiti prava samouprave i drugih ustavnih sloboda i prava kad su bili povrijeđeni pojedinačnim aktom ili radnjom republičkog organa, organa društveno-političke zajednice, autonomnih organa, a zakonom nije bila predviđena druga sudska zaštita;
- pratio je pojave bitne za provedbu ustavnosti i zakonitosti, informirao je Sabor o stanju i problemima postizanja ustavnosti i zakonitosti te davao Saboru mišljenja i preporuke o donošenju i izmjeni zakona te poduzimao druge mjere osiguranja ustavnosti i zakonitosti te zaštite prava na samoupravu, prava građana te autonomnih zajednica;
- obavještavao je Sabor o tome da nadležna tijela nisu donijela odluke za provođenje odredaba Ustava, zakona i drugih republičkih propisa i općih akata, unatoč takvoj dužnosti.

2.2. Konstituiranje Ustavnog suda RH te početak djelovanja nakon 1990. godine

Prvi višestranački izbori u Hrvatskoj održani su 22. i 23. travnja 1990. godine, kada je Hrvatska još uvijek bila u sastavu bivše SFRJ kao federalna jedinica. Nedugo nakon toga, 25. srpnja 1990. godine Ustavni sud SR Hrvatske promijenio je svoj naziv u Ustavni sud RH. Radikalne odredbe izmijenjene su krajem iste godine, 22. prosinca 1990. godine, kada je Sabor RH donio novi Ustav RH koji je i dan danas na snazi (uz izmjene i dopune). 8. listopada 1991. prekidaju se sve pravno-političke veze s bivšom SFRJ te RH postaje neovisna i samostalna država u kojoj stvara temelje prema konstituiranju Ustavnog suda RH. Dana 5. prosinca 1991. godine Sabor RH na zajedničkoj sjednici svih triju vijeća donosi Odluku o izboru sudaca Ustavnog suda RH kojom je odabrano prvih 9 od 11 sudaca Ustavnog suda. Novoizabrani sudci stupili su na dužnost 7. prosinca 1991. godine te je za ulogu predsjednika Ustavnog suda RH izabran Jadranko Crnić.¹¹

Ustav RH 1990. godine odredio je sastav, sadržaj te granice ovlasti Ustavnog suda RH. Prema tom Ustavu određeno je da:¹²

¹¹ <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> - 19.08.2023.

¹² Ustav Republike Hrvatske, NN broj 56/1990., članak 122., 123. i 124.

- Ustavni sud se sastoji od 11 sudaca koje izabiru članovi Zastupničkog doma na prijedlog Županijskog doma Sabora RH, u trajanju od osam godina redom iz grana pravnika, osobito sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika i sveučilišnih profesora pravnih znanosti;
- predsjednik Ustavnog suda stupa na mandat u trajanju od 4 godine te ga bira sam Ustavni sud;
- sudci Ustavnog suda isključivo obavljaju svoju ulogu te bilo kakve javne i profesionalne dužnosti su zabranjene;
- sudci Ustavnog suda dobivaju potpuni imunitet;
- ustavni sudci mogu biti razriješeni i prije isteka mandata ako zatraže razrješenje, budu osuđeni na zatvorsku kaznu ili su trajno lišeni poslovne sposobnosti.

Prema Ustavu iz 1990., Ustavni sud RH¹³:

- odlučuje je li zakon ustavan i ima li ovlasti ukinuti zakon ako se utvrdi da je neustavan;
- ima pravo odlučiti jesu li drugi zakoni u skladu s Ustavom i zakonom i ima ovlasti ukinuti ili poništiti druge zakone ako utvrdi da su neustavni ili nezakoniti;
- zaštićuje ustavne slobode i prava svih ljudi u postupcima pokrenutim ustavnosudskim postupkom;
- rješava razmirice između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti vezano uz nadležnost;
- vodi brigu o ustavnosti programa i rada političkih stranaka te je u mogućnosti zabraniti njihov rad ako svojim programom ili radom na bilo koji način ugrožavaju demokratski ustavni poredak, neovisnost, jedinstvenost ili teritorijalnu cjelovitost RH;
- nadzire ustavnost i zakonitost izbora i republičkih referenduma i rješava izborne sporove koji nisu u nadležnosti sudova;
- na prijedlog Vlade RH utvrđuje stanje u kojem je predsjednik RH trajno spriječen obnašati svoju dužnost, u kojem slučaju dužnost predsjednika privremeno obavlja predsjednik Sabora RH;
- odgovornost predsjednika RH utvrđuje se dvotrećinskom većinom glasova svih sudaca na prijedlog dvotrećinske većine svih zastupnika u Zastupničkom domu Sabora RH.

¹³ Ustav Republike Hrvatske, NN broj 56/1990., članak 125.

Ako Ustavni sud utvrdi njegovu odgovornost, predsjedniku RH prestaje dužnost, u skladu s Ustavom.

Ustavom RH iz 1990. godine propisano je da se Ustavni sud RH uređuje Poslovníkom Ustavnog suda RH te da se svi ostali uvjeti, rokovi, razrješenja dužnosti, zakonitosti, postupci, djelovanja i druge važna pitanja uređuju Ustavnim zakonom. Od 1990. postoji samo jedan zakon – Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH.

2.3. Promjene Ustava RH

Prva ustavna promjena dogodila se potkraj 1997. godine donošenjem Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustava RH. Ovom se revizijom prvenstveno htjelo eliminirati odredbe iz izvornog ustavnog teksta koje su vrijednosno ili jezično predstavljale ostatke bivšeg sustava. Dodatno, od Hrvatskog sabora se očekivalo da ukine odredbe Ustava RH koje su bile uvjetovane članstvom države u jugoslavenskoj federaciji u vrijeme objave tzv. *Božićnog ustava*. Međutim, najznačajnija promjena uvedena u prvoj reviziji nalazi se u članku 135. stavku 2. koji je izričito zabranjivao bilo kakve radnje koje vode ponovnom ujedinjenju Hrvatske s drugim državama, osobito one koje bi potencijalno mogle oživjeti jugoslavensko državno jedinstvo ili stvoriti neku vrstu balkanskog zajedništva. Ovom je ustavnim odredbom, dakle, čvrsto deklarirano razdruživanje RH iz svake južnoslavenske državne zajednice na temelju njezinih sveobuhvatnih povijesnih iskustava. Ove ustavne reforme također su obuhvatile i druge ključne izmjene, posebice u odnosu na strukturu vlasti. Ove sveobuhvatne promjene bile su nužne na ustavnoj razini kako bi se uspostavio funkcionalan odnos između nositelja vlasti u RH, posebice između Vlade i Predsjednika RH. Prvi Ustav RH donesen je u razdoblju političke nestabilnosti 1990-ih. To je doba obilježilo značajno odbacivanje komunizma u zemljama istočne i jugoistočne Europe. Ustav RH doživio je pet izmjena, od kojih se jedna dogodila referendumom na inicijativu naroda, mimo zakonodavnog i ustavnog tijela, Hrvatskog sabora. Nakon parlamentarnih izbora održanih početkom 2000. godine, vlast je preuzela koalicija šest različitih političkih stranaka, ujedinjenih zajedničkim nezadovoljstvom gospodarskim i političkim stanjem u Hrvatskoj. Ova je koalicija krenula s ustavnim reformama kako bi riješila te probleme.

U studenom 2000. godine izvršene su daljnje izmjene Ustava RH. Najznačajnija **druga ustavna promjena** bila je prijelaz s polupredsjedničkog sustava vlasti, koji se smatra neadekvatnim u

provedbi unutar RH, na parlamentarni sustav vlasti s izravno izabranim predsjednikom. Cilj ovih ustavnih promjena bio je uspostaviti sustav koji ne samo da pojedince smatra odgovornim, već i osigurava učinkovitost izvršne vlasti.

Unatoč preporukama ustavnopravne teorije koje upozoravaju na česte sadržajne intervencije u ustavni tekst, **treća promjena** Ustava RH provedena je u kratkom roku od četiri mjeseca u ožujku 2001. Izvorni *Božićni ustav* iz 1990. proglasio je da će se zakonodavno tijelo sastojati od dva doma - Donjeg doma, odnosno Zastupničkog doma i Gornjeg doma, odnosno Županijskog doma. Međutim, zbog pomaknutih izbora za oba doma, koalicija političkih stranaka u početku je samo osigurala većinu u Zastupničkom domu, a izbori za Županijski dom zakazani su za 2001. godinu. Kao rezultat toga, Županijski dom, čiji politički sastav nije bio usklađen s većinom u Zastupničkom domu, počeo je koristiti ustavne mehanizme zacrtane u *Božićnom ustavu* kako bi se nametnula kao snažna oporbena snaga. U međuvremenu, početna politička euforija nakon pobjede koalicije 2000. godine je splasnula, što je izazvalo zabrinutost da se isti uspjeh neće ponoviti na nadolazećim izborima za Županijski dom 2001. godine. Stoga su treće ustavne promjene donesene 28. ožujka 2001., ukidanjem Županijskog doma Hrvatskog sabora.

Slično tome, 2010. godine provedena je **četvrta promjena** u Ustav RH. Skorim ulaskom RH u Europsku uniju (u daljnjem tekstu: EU) postalo je imperativ uspostaviti ustavni okvir koji će regulirati sudjelovanje RH u EU i njen odnos s europskog pravnog poretka, posebice u odnosu na hrvatski jezik. Štoviše, postojala je istinska zabrinutost da referendum o članstvu RH u EU možda neće uspjeti. Posljedično, vladajući i oporba brzo su se dogovorili da se pitanje referenduma o pristupanju uključi u okvir ustavnih promjena. U sklopu još nekoliko promjena Ustava RH, promjenom 16. lipnja 2010. godine po četvrti put je izmijenjen i sam Ustav.

Unošenjem **pete promjene** u Ustav RH 2013. godine označena je značajna prekretnica u državnom ustavnom pravu. Valja napomenuti da na ovu promjenu nije utjecao Hrvatski sabor, nego izravna odluka koju je donio sam "narod" referendumom o promjeni Ustava. Ovaj referendum omogućio je građanima da se izjasne o ključnoj stvari koja se tiče definicije braka u članku 62. stavku 2. U konačnici je 1. prosinca 2013. većina birača koji su sudjelovali na referendumu velikom većinom podržala izmjenu Ustava kako bi se brak definirao kao životna

zajednica između muškarca i žene. Ova značajna odluka naglašava demokratska načela sudjelovanja javnosti i očuvanja tradicionalnih vrijednosti.¹⁴

14 Ceranić V. (2016.): Načini promjene Ustava Republike Hrvatske i Ustava Republike Slovenije – komparativni prikaz, *fip*, volume 4, number 1, str. 104-106

3. USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Ustavni sud je tijelo koje posjeduje visok stupanj pravne stručnosti te moralnog i političkog autoriteta, neovisno o zakonodavnim i izvršnim vlastima. Kao svoju najvažniju zadaću stavlja ispred svega brigu o ustavnosti i zakonitosti. Ponajprije Ustavni sud obavlja nadzor nad ustavnošću te se ne izostavlja provjera nad podzakonskim aktima. Ustavni sud također ima ovlasti donositi odluke vezane uz određene situacije i pravne postupke koje se vežu uz politički život zemlje kao što su odgovornost prema predsjedniku, sukob nadležnosti među prostornim jedinicama ili između najviših nadležnih tijela u državi, nadgledanje političkih stranaka, te vršiti kontrole tijekom izbornih postupaka i slično.¹⁵

Ustavni sud RH jamči i poštuje vladavinu Ustava RH te u svom funkcioniranju primjenjuje njegove odredbe i odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH. Financijski je samostalan te ne pripada ni zakonodavnoj, ni izvršnoj, ni sudbenoj grani državne vlasti.¹⁶

3.1. Načelo ustavnosti i zakonitosti

Ustavnost i zakonitost smatraju se i jesu važan temelj ustavno pravne države. Ostvarivanjem ustavnosti i zakonitosti ostvarit će se i potvrditi sama bit vladavine prava i pravne zaštite ustavne države. Kao najvažniju stavku ističe se pridržavanje ustava i zakona od strane svih državnih organa i pojedinačnih dužnosnika, a posebice građana države. U službi ostvarivanja vladavine prava bitno je razumjeti načela ustavnosti i zakonitosti te zabranu arbitrarnosti tijekom odlučivanja i djelovanja državnih tijela, koji mogu intervenirati među ljudima samo ako je zakonom tako odlučeno i doneseno.

U pogledu utvrđivanja načela ustavnosti i zakonitosti ustavnopravna teorija postigla je visok stupanj suglasnosti oko temeljnih elemenata ove definicije, posebice kad su opisane u užem smislu riječi. Stoga B. Smerdel i S. Sokol navode kako načelo ustavnosti u užem smislu iziskuje da se zakoni donose u skladu s razdiobom ovlasti utvrđenom Ustavom, te da zakonodavac strogo slijedi predviđene postupke (kao i sadržajno) propisane Ustavom. Stoga nadležno zakonodavno tijelo koje je donijelo akt prema postupku i sadržaju u skladu s ustavnim normama

15 Antić T. (2015.): Postupak i uvjeti za izbor sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske, Pravni vjesnik god. 31 br. 1, str. 50

16 Crnić (1994.), op. cit., str. 7

zadovoljava u formalnosti i materijalnom smislu načela ustavnosti. U tom smislu autori smatraju da kada zakonodavac ne poštuje Ustavom propisane zakonodavne procedure ili krši odredbe forme donošenja zakona, dolazi do protuustavnosti zakona. Materijalna protuustavnost zakona znači da je sadržaj zakona u suprotnosti s odredbama Ustava. Isto tako smatraju da prema formalnom smislu akt donesen od strane nadležnih tijela je donesen u skladu sa zakonom dok u materijalnom smislu podrazumijeva da je sadržaj u skladu sa zakonom. Važno je da se svi slažu, poštuju i slijede pravila i zakone koji su na snazi. To pomaže u stvaranju poštenog i pravednog društva u kojem se prema svima postupa jednako i u skladu sa zakonom. To nije važno samo u jednoj zemlji, već i u mnogim zemljama svijeta. Posebno je važno zaštititi prava i slobode ljudi, uključujući i prava i slobode različitih skupina ljudi.

Jednostavno rečeno, kada postoji neslaganje oko toga slijedi li zakon pravila Ustava, Ustavni sud odlučuje je li zakon pošten i zakonit. Nadležno tijelo, Ustavni sud gleda zakon i uspoređuje ga s Ustavom da vidi odgovara li svim načelima zakonitosti i ustavnosti. Ustavni sud ne razmatra konkretne slučajeve, već odlučuje na temelju općih pravila (ocjenjuje i uspoređuje osporeni akt ili pojedine odredbe akta).

U ustavnom sporu cilj je utvrditi je li zakon ili pravilo u skladu s Ustavom. Ne radi se o tome što netko želi, nego što je ispravno po zakonu, odnosno objektivnom pravu. Važno je osigurati da zakon slijedi Ustav i da bude pravedan za sve. Ako zakon nije u skladu s Ustavom, bit će povučen. Pri ocjeni ustavnosti zakona, sud se ne mora složiti s razlozima koje je naveo pokretač spora. Sud mora protumačiti zakon i donijeti odluku koja je najbolja za sve. To se naziva "inkvizicijsko načelo". U ustavnom sporu uspoređuju se različiti zakoni, jedan se smatra ustavnim, a drugi protuustavnim, što se odnosi i na pravila. Ovdje se radi o tome kako su pravila u zemlji organizirana i rangirana. Neka su pravila važnija od drugih i prvo ih se treba pridržavati. Najvažnije pravilo je Ustav, koji je kao glavni nad svim drugim pravilima. Ustav je najviši pravni akt u okviru ustavnopravnog sustava te je on *in ultima linea* osnova (izravni i/ili neizravni) za donošenje svih ostalih pravnih propisa te da oni moraju biti u skladu s njim i sa zakonima koji su doneseni u skladu s Ustavom, ako su ti propisi doneseni na temelju tog pravnog akta. Iz ove teorije proizlazi i samo načelo ustavnosti.

Načela ustavnosti i zakonitosti jasno utvrđuju da je Ustav nadređen svim ostalim zakonima i propisima, pa tako i podzakonskim aktima. Ovakva struktura ustavnopravnog sustava omogućuje primjenu modela apstraktnog ispitivanja za utvrđivanje ustavnosti i zakonitosti

zakona i propisa. Time se, pak, stvaraju nužni uvjeti za uspostavu specijaliziranog pravosudnog tijela, Ustavnog suda, nadležnog za odlučivanje o pitanjima ustavnosti i zakonitosti. Ako Ustavni sud u postupku apstraktnog ispitivanja utvrdi da je neki zakonski propis neustavan ili nezakonit, posljedica je ukidanje ili poništenje tog pravnog akta, uključujući njegove odredbe, te uklanjanje iz ustavnog poretka. Odluke koje Ustavni sud donosi ukidanjem ili poništavanjem neustavnih zakona ili podzakonskih akata obvezuju svakoga. Stoga se može zaključiti da je model apstraktnog ispitivanja ustavnosti zakona primjereno primijenjen na ispitivanje ustavnosti i zakonitosti podzakonskih akata.¹⁷

3.2. Temeljni pravni akti

Na rad i unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda RH odnose se sljedeći temeljni pravni akti (puni naziv):

- **Ustav Republike Hrvatske**
- **Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske**
- **Poslovnik Ustavnog suda Republike Hrvatske**

Ustav RH donesen je 22. prosinca 1990. godine i zbog toga je u narodu poznat kao „*božićni ustav*“ te je do danas mijenjan pet puta (s dopunama) kao što je već navedeno.

Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH za razliku od ostalih zakona ima jedini snagu Ustava iz razloga jer je donesen i izmijenjen tijekom postupka promjene Ustava (članak 127. stavak 2. Ustava). Predmet ovog zakona određen je člankom 127. stavkom 1. Ustava kao prilagodba. Prvi Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH uveden je 1991. godine dok je danas na snazi onaj iz 1999. godine s izmjenama i dopunama iz 2002. godine.

Poslovnik o radu Ustavnog suda RH donosi neposredno sam Ustavni sud u skladu s člankom 127. stavkom 3. Ustava te se njime definira ustrojstvo unutar Ustavnog suda. Najvažniji međunarodno-pravni akt koji Ustavni sud upotrebljava u svom poslovanju je **Konvencija**

17 Arlović M. (2014.): Ocjena ustavnosti i zakonitosti drugih propisa, Pravni vjesnik Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, GOD. 30 BR. 3-4, MIT, Osijek, str. 12-13

Vijeća Europe za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁸. RH je članica Konvencije od 5. studenog 1997.¹⁹

3.3. Nadležnost Ustavnog suda

Status Ustavnog suda isključivo se odnosi na nadležnosti koje su donesene od strane Ustava te ih Ustavni sud mora provoditi, nadzirati, rješavati kako bi sve funkcioniralo bez uključivanja državnih vlasti.²⁰ Nadležnost Ustavnog suda RH utvrđena je odredbom članka 125. Ustava koji glasi da Ustavni sud:

- donosi odluke o suglasnosti zakona s Ustavom;
- donosi odluke o suglasnosti ostalih propisa s Ustavom i zakonom;
- brine o zaštiti ustanova za slobode i prava čovjeka i građana;
- rješava konflikte između triju vlasti (izvršna, zakonodavna i sudbena);
- u skladu s Ustavom donosi odluke o odgovornosti predsjednika RH;
- nadzire djelovanje i ustavnost političkih stranaka te ih može zabraniti, u skladu s Ustavom;
- kontrolira ustavnost i zakonitost izbora i republičkog referenduma te vodi brigu o rješavanju izbornih sporova koji nisu u nadležnosti sudova;
- obavlja i poslove koje nisu određene Ustavom.²¹

Za sve nezakonitosti odnosno neustavnosti Ustavni sud RH mora obavijestiti Hrvatski sabor koji rješava sukobe nadležnosti među tijelima izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti.

3.4. Unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda

Na sljedećim slikama prikazano je unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda RH (uređeno Poslovníkom²²). Ustrojstvo obuhvaća sljedeće:

18 <https://www.zakon.hr/z/364/%28Europska%29-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda> – 04.09.2023.

19 <https://www.usud.hr/hr/temeljni-pravni-akti> – 23.08.2023.

20 Šarin (2015.), op.cit., str. 760

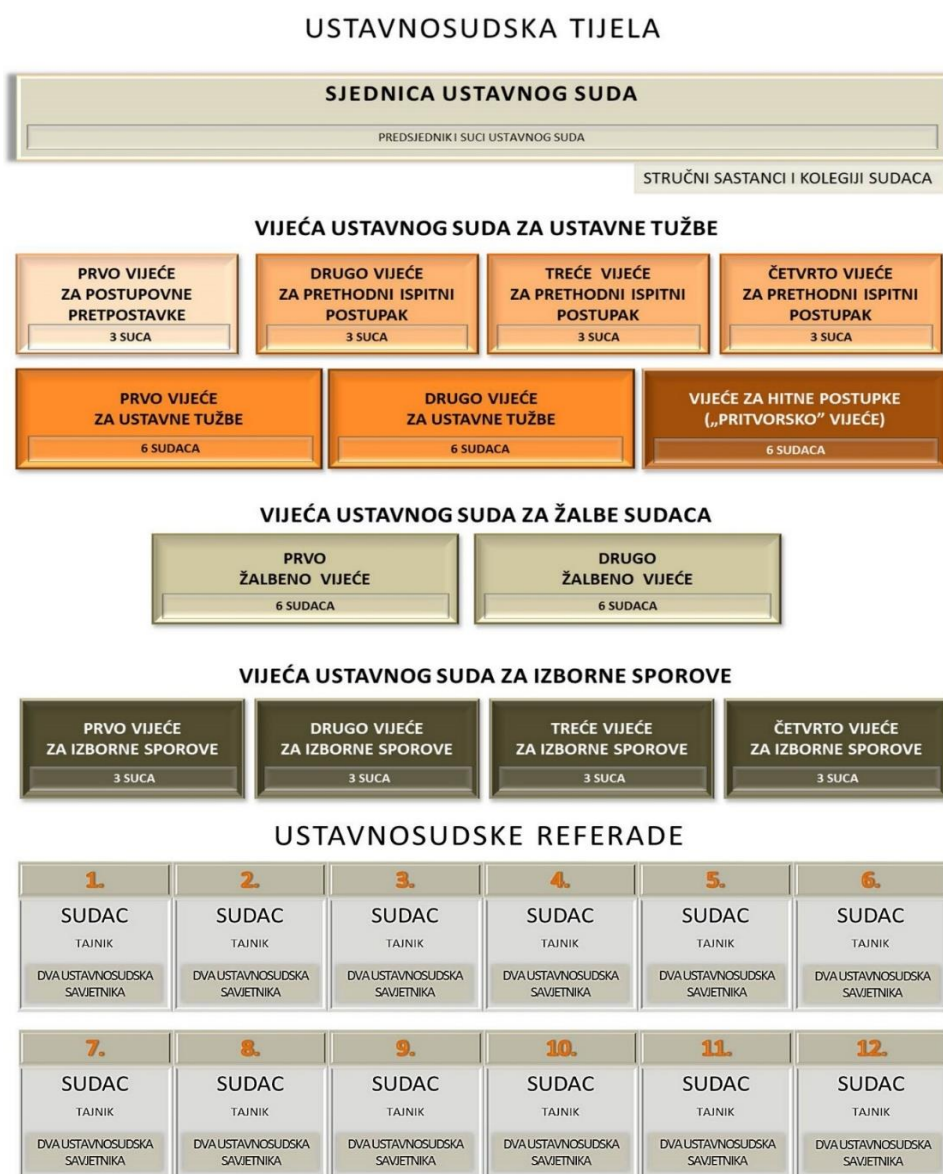
21 Crnić (1994.), op.cit., str. 11-12

22 Poslovník Ustavnog suda Republike Hrvatske NN broj 181/03., 16/06., 30/08., 123/09., 63/10., 121/10., 19/13., 37/14. i 2/15, članak 1.

- **ustavnosudska tijela** – sjednica Ustavnog suda, vijeća Ustavnog suda za ustavne tužbe, vijeća Ustavnog suda za žalbe sudaca, vijeća Ustavnog suda za izborne sporove
- **upravu Ustavnog suda** – predsjednik Ustavnog suda, zamjenik predsjednika Ustavnog suda, glavno tajništvo Ustavnog suda (službe ustavnosudskih savjetnika i opća uprava Ustavnog suda)

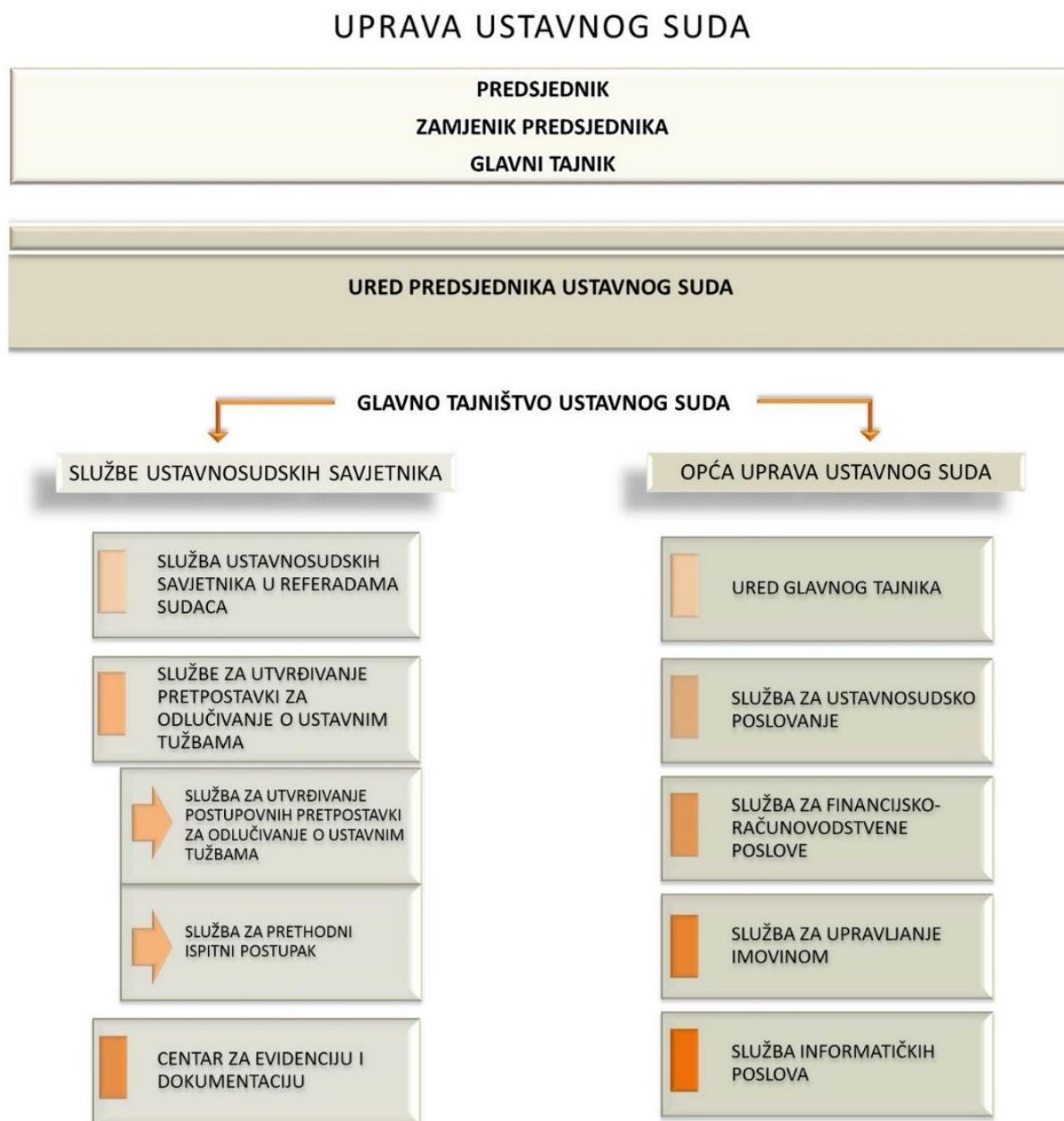
Za svaku odrednicu objašnjeno je tko sve sudjeluje u određenim sudskim situacijama odnosno koja vijeća postoje te koliko sudaca čini pojedinačno vijeće Ustavnog suda.

Slika 1. Unutarnje ustrojstvo - ustavnosudska tijela



Izvor: Ustavni sud RH, web stranica: <https://www.usud.hr/hr/ustrojstvo> – 23.08.2023

Slika 2. Unutarnje ustrojstvo - Uprava Ustavnog suda



Izvor: Ustavni sud RH, web stranica: <https://www.usud.hr/hr/ustrojstvo> – 23.08.2023.

3.4.1. Sudci Ustavnog suda

Ustavni sud ima poseban status u hrvatskom državnom ustrojstvu u pogledu nadležnosti koje su mu dodijeljene Ustavom i implikacijama koje iz tih nadležnosti proizlaze: njegov položaj,

sastav i nadležnost uređeni su posebnj V. glavi Ustava. Kao takva, ona predstavlja posebnu ustavnu skupinu koja ne pripada nijednoj od triju vlasti (zakonodavnoj, izvršnoj i sudbenoj) sadržane u IV. glavi Ustava pod nazivom „Ustrojstvo državne vlasti“.²³

Ustavni sud RH čini trinaest sudaca koje prethodno izabiru zastupnici Hrvatskog sabora. Dakle, za izbor sudca Ustavnog suda odlučuje odbor Hrvatskog sabora nadležan za Ustav te se odabire dvotrećinskom većinom glasova ukupnog broja zastupnika. Uz svu provedenu proceduru, rokove, razgovore, ispitivanja, izabire se kandidat(i) koji su ispunili sve potrebne uvjete. Nakon završenog postupka, prije nego što stupe na dužnost sudca Ustavnog suda, polažu pred predsjednikom RH prisegu koja glasi²⁴:

„Prisežem svojom čašću da ću se u obavljanju dužnosti suca Ustavnog suda Republike Hrvatske pridržavati Ustava i zakona Republike Hrvatske i da ću savjesno obavljati svoju dužnost.“

Sudci Ustavnog suda imaju potpuni imunitet te ne mogu biti pozvani na kaznenu odgovornost, pritvoreni ili kažnjavani za izraženo mišljenje ili glasovanje u Ustavnom sudu. Mogu biti pritvoreni u slučajevima za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju dužem od pet godina. Bitne stavke i uvjeti koje osoba mora imati kod izbora sudca su: osoba mora biti hrvatski državljanin, mora biti diplomirani pravnik s najmanje 15 godina iskustva u struci te se istakla nekim znanstvenim ili stručnim radom ili javnim djelovanjem (u slučaju ako osoba ima stečeni doktorat potrebno je najmanje 12 godina iskustva u struci).

Aktualni sudci koji obnašaju svoju dužnost u Ustavnom sudu RH su:

1. dr. sc. Miroslav Šeparović – sudac te predsjednik Ustavnog suda RH
2. dr. sc. Snježana Bagić – sutkinja te zamjenica predsjednika Ustavnog suda RH
3. Andrej Abramović – sudac
4. Ingrid Antičević Marinović – sutkinja
5. dr. sc. Mato Arlović – sudac
6. dr. sc. Branko Brkić – sudac
7. doc. dr. sc. Mario Jelušić – sudac

23 Antić (2015.), op.cit., str. 52

24 Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 8.

8. Lovorka Kušan – sutkinja
9. Josip Leko – sudac
10. Davorin Mlakar – sudac
11. mr. sc. Rajko Mlinarić – sudac
12. dr. sc. Goran Selanec – sudac
13. Miroslav Šumanović – sudac

Mandat sudca Ustavnog suda traje osam godina, a produžuje se u slučaju ako nije izabran novi sudac koji će preuzeti dužnost (najviše šest mjeseci), dok je mandat predsjednika Ustavnog suda na vrijeme od četiri godine. Imenovani nisu u mogućnosti obavljati nikakvu drugu javnu niti profesionalnu dužnost, niti smiju biti dio neke političke stranke. Izvan svog radnog odnosa smiju obnašati ulogu predavača pravnih znanosti, sudjelovati u humanitarnim, sportskim, kulturnim i ostalim udrugama.

4. AMERIČKI I EUROPSKI SUSTAV USTAVNOG SUDOVANJA

Nadzor ustavnosti zakona, kao i zakonitosti drugih radnji koje poduzimaju državni subjekti, od najveće je važnosti u suvremenoj demokratskoj državi. Sa sigurnošću se može tvrditi da gotovo sve demokratske zemlje diljem svijeta, uz ograničene iznimke, uključuju neki oblik ovog ključnog nadzora. Iako postoje različiti pristupi takvom nadzoru, prevladavajući modeli koji danas postoje mogu se kategorizirati kao **američki i europski sustav**. Glavna karakteristika ovih sustava leži u njihovoj sposobnosti da ovlaste cijjenjene državne institucije, bilo da se radi o redovnim sudovima ili specijaliziranim ustavnim sudovima, da ponište ili djelomično ponište zakone i propise koji se smatraju neskladnima s ustavom. Iako se može tvrditi da je takav sustav, u kojem određeno tijelo ima ovlast nadgledanja ili sprječavanja pravnog učinka zakona koje je donijelo biračko tijelo, nedemokratski, povijesni dokazi pokazuju imperativnu prirodu ovog nadzora i opasnosti koje se mogu očitovati od nepokolebljive odanosti demokratskim načelima.

4.1. Američki sustav

Iako je američki sustav stariji od europskog više od jednog stoljeća, bilo bi puko pretjerivanje pripisati početak nadzora ustavnosti isključivo Sjedinjenim Američkim Državama. Umjesto toga, točnije je ustvrditi da se američki sustav pojavio kao logična kulminacija stoljetnih promišljenih razmatranja, koja su prvenstveno poduzeli europski pravници, zajedno s kolonijalnim iskustvima koja su oblikovala razvoj nacije. Naime, tijekom ere engleske vladavine u SAD-u, kao i na drugim teritorijima pod engleskim kolonijalnim carstvom, engleski Kraljevski savjet (Privy Council) imao je ovlasti poništiti zakone koje su donijele kolonije ako su bili u suprotnosti s engleskim načelima. Ovo ukazuje na to da je čak i prije rođenja američkog koncepta već postojao oblik pravnog nadzora, što sugerira da je "sjeme američkog sudbenog osvrta posijano u Britaniji" u određenoj mjeri. Porijeklo američkog sustava može se pratiti unatrag do 1803. godine, kada je John Marshall, cijjenjeni predsjednik Vrhovnog suda Sjedinjenih Država, iznio svoje utjecajno mišljenje u značajnom slučaju Marbury protiv Madisona. Ovaj se slučaj odnosio oko imenovanja sudaca od strane predsjednika Johna Adamsa uoči inauguracije predsjednika Thomasa Jeffersona. Jedan od tih imenovanih, William Marbury, tražio je intervenciju Vrhovnog suda nakon što je državni tajnik James Madison odbio izvršiti njegovo imenovanje. Vrhovni sudac Marshall, svjestan delikatne političke klime, suočio se s teškom dilemom. Odobravanje Marburyjeva zahtjeva dovelo je u opasnost da Jeffersonova

administracija zanemari autoritet suda, dok bi se odbijanje zahtjeva moglo shvatiti kao iskaz straha. Kako bi prevladao ovu neizvjesnu situaciju, Marshall je vješto predstavio svoj argument u tri dijela. Prvo, potvrdio je Marburyjevo pravo na to imenovanje. Drugo, tvrdio je da Vrhovni sud nije bio nadležan prisiliti tajnicu Madison da izvrši imenovanje. Na prvi pogled, ovaj pristup može izgledati zbunjujuć. No, postaje jasno da je Marshallova odluka bila vođena i političkim razlozima. Kao predani federalist, nastojao se pridružiti politici koju je podržavao njegov prethodnik, predsjednik Adams, bez potkopavanja integriteta suda. Stoga je tražio diplomatsko rješenje. U svojoj trećoj točki, naglasio je da, prema Ustavu SAD-a iz 1787., Vrhovni sud nema nadležnost za provođenje takve obvezne naredbe, unatoč tomu što je ista dodijeljena odredbom u Zakonu o sudstvu iz 1789. Posljedično, Marshall je ustvrdio neustavnost tog konkretnog zakona, tvrdeći da Kongres ne može dati veće ovlasti od onih koje dopušta Ustav.

Marshallova odluka temeljila se na nekoliko načela. Prvo, smatrao je da je odgovornost i prerogativ pravosudne grane da tumači zakon, a ako su dva zakona u suprotnosti jedan s drugim, sudovi moraju utvrditi njihov učinak. Drugo, tvorcima američkog Ustava namjeravali su da on bude vrhovni i temeljni zakon zemlje, stoga bi se svaki zakonodavni akt koji je u suprotnosti s Ustavom trebao smatrati nevažećim. Slijedom toga, Marshall je zaključio da ako je zakon u suprotnosti s Ustavom, sud mora odlučiti o slučaju na temelju zakona ili Ustava, ovisno o tome koje pravilo uređuje situaciju. Ovo utjelovljuje samu bit sudačke dužnosti. Stoga, ako sudovi trebaju podržati Ustav, koji je nadređen bilo kojem običnom zakonodavnom aktu, tada Ustav, a ne takav akt, mora odlučiti o predmetu. Slučaj Marbury naširoko se smatra kao otvoren put sudbenom nadzoru ustavnosti akata Kongresa, predsjednika i drugih vladinih tijela. Iako Vrhovni sud nije nijedan kongresni zakon proglasio neustavnim, sve do slučaja *Dred Scott protiv Sanforda* 1857. godine, poništio je nekoliko zakona koja su usvojila državna zakonodavna tijela. Još jedan značajan slučaj iz povijesne perspektive je *Martin protiv Hunterovog Lessee* iz 1816. Ovaj slučaj odnosio se oko spora koji je propitkivao prava britanskog državljanina Philipa Martina na komad zemlje u Virginiji, gdje je najviši sud države, Virginia Court of Appeals, presudio protiv njega. Vrhovni sud preinačio je tu odluku, ustvrdivši da je Martin doista imao pravo vlasništva nad zemljom budući da država Virginia nije uspjela dokazati svoje pravo na zemljište. Međutim, sud u Virginiji odbio je postupiti u skladu s presudom Vrhovnog suda i proglasio članak 25. Zakona o sudstvu iz 1789. neustavnim. Ovom je odredbom Vrhovnom sudu dodijeljena ovlast da nadzire odluke koje donose najviši sudovi saveznih država, posebice one koje se odnose na primjenu saveznog zakona. Vrhovni sud Virginije tvrdio je da je odluka Vrhovnog suda prekoračila njegovu nadležnost. U svom

argumentu, sudac Vrhovnog suda Story naglasio je značaj krajnje ovlasti Vrhovnog suda u donošenju odluka, ističući potrebu za jedinstvenošću kako bi se spriječila različita tumačenja zakona i Ustava u različitim državama. Također je ponovno potvrdio važnost i valjanost osporenog članka 25. Kao što je vidljivo, Vrhovni sud se u svojim ranim danima suočio s brojnim izazovima svom autoritetu.²⁵

4.2. Europski sustav

Republika Hrvatska je, na tragu brojnih europskih država, prihvatila klasični "austrijski", odnosno europsko-kontinentalni pristup ustavnom sudovanju. Ovaj profinjeni model, koji svoje podrijetlo vuče iz Ustava Austrije iz 1920. godine, svoj razvoj uglavnom duguje dubokim uvidima i nastojanjima Hansa Kelsena, zajedno s doprinosima Adolfa Merkela. Zbog toga se obično naziva **Kelsenovim modelom ustavnog sudovanja**.

Ustavni sudovi temeljeni na gore navedenom modelu ustavnosudske kontrole, ističu zajednička obilježja kako su ih opisali Harutyunyan i Mavčić²⁶:

- ustavnosudska kontrola djeluje unutar različitih okvira koja ovise o jedinstvenim nacionalnim sustavima pojedinih zemalja;
- neovisna tijela odgovorna za ustavnosudsku kontrolu razlikuju se od sudbene grane vlasti;
- postupci rješavanja predmeta po ustavnim žalbama ili tužbama odvojeni su od nadležnosti redovnih sudova;
- sud ima istaknut ustavni položaj koji karakterizira upravna i financijska autonomija koja služi kao temeljni stup koji podržava neovisnost ustavnog sudovanja;
- postoji monopol u ustavnosudskoj kontroli, s ovlastima koncentriranim u jednoj instituciji, koja je često ovlaštena poništavati zakone koje donosi parlament;
- ustavne suce imenuju najviši politički subjekti u zemlji;
- nadležnost ustavnog suda je izuzetne prirode, a njegove odluke imaju pravne i političke implikacije, iako mogu imati isključivo savjetodavno značenje;
- Ustavni sud pretežno vrši nadzor nad zakonom;

25 Albrecht D., Podoljak R. (2009.): Razlike između američkog i europskog modela nadzora ustavnosti i zakonitosti, *Pravnik*, 43, 1 (87), str. 26-28

26 Harutyunyan, G.; Mavčić, A. (1999.): *Constitutional Review and its Development in the Modern World (A Comparative Constitutional Analysis)*, Electronic Book, Yerevan-Ljubljana, str. 15

- obično je ustavnosudska kontrola zakona naknadna i represivna, iako se u odabranim zemljama proteže na prethodnu kontrolu pravnih akata koji tek trebaju biti doneseni ili stupiti na snagu.

Kelsenov model ustavnog sudovanja, na primjeru političkih sustava brojnih europskih ustavnih demokracija, proizlazi iz koncepta ustavne supremacije. Taj pojam podrazumijeva prepoznavanje ograničene ovlasti, koja služi kao utjelovljenje normativno oblikovane volje naroda unutar Ustava. U biti, najvažnije načelo svakog suvremenog demokratskog društva utemeljenog na vladavini prava trebala bi biti supremacija ili vladavina Ustava.²⁷

Europske zemlje već dugo imaju drugačiju perspektivu u usporedbi sa Sjedinjenim Državama kada je riječ o nadzoru ustavnosti zakona koje donose izabrana zakonodavna tijela. Zapravo, mnoge europske zemlje kroz povijest su se oštro protivile sudskom nadzoru o ovom pitanju. Neke zemlje, poput Nizozemske i Luksemburga, i danas zabranjuju bilo kakvu kontrolu ustavnosti od strane sudova. Razlozi koji stoje iza toga mogu se pronaći u pravnoj tradiciji i povijesnim okolnostima koje su prethodile uvođenju takve kontrole nakon Drugog svjetskog rata, s iznimkom Austrije koja je uspostavila Ustavni sud ranije 1920.

Da bismo razumjeli animozitet prema sudskom nadzoru ustavnosti, možemo ispitati slučaj Francuske. Prije revolucije 1789. sudstvo u Francuskoj bilo je uglavnom konzervativno i sprječavalo je sve pokušaje liberalizacije. Sudstvo je bilo pod kontrolom plemstva, sudački su se položaji kupovali i nasljeđivali, a nije bilo potrebe za specijaliziranom izobrazbom. Umjesto toga, sudstvo je služilo kao oruđe za očuvanje feudalnog poretka. Zanimljivo je da je stari sudski sustav u Francuskoj imao mogućnost odbacivanja određenih zakona, vršeći tako oblik nadzora nad njihovom valjanošću, iako ne u smislu ustavnosti, već njihove kompatibilnosti s uspostavljenim poretkom. To je Francusku dovelo do prijelaza sa sustava koji je dopuštao široki sudski nadzor nad prikladnošću zakona na onaj koji je strogo zabranjivao bilo kakav oblik nadzora, čak i toliko daleko da ga je proglasio kaznenim djelom. Takva je situacija u Francuskoj trajala sve do uspostave Ustavnog savjeta 1958. godine²⁸

27 Šarin (2016.), op.cit., str. 99-101

28 Albrecht, Podolnjak (2009.), op. cit., str. 28-29

4.3. Razlike između američkog i europskog ustavnog sudovanja

Nakon ispitivanja karakteristika svakog sustava od sustava, postaje očito da su oni fundamentalno različiti i naizgled neusporedivi. No, unatoč brojnim razlikama, njihov krajnji cilj ostaje dosljedan - poništiti neustavne propise i spriječiti njihovu primjenu u konkretnim slučajevima. Kao što je oštroumno rekao Louis Favoreau, američki i europski sustavi ustavne revizije služe kao "dvije metode za postizanje istog cilja", budući da oba nastoje ostvariti slične zadatke:

1. oba sustava daju prioritet zaštiti temeljnih prava od zadiranja od strane vlasti, posebice zakonodavnih tijela pa iako se njihove metode mogu razlikovati, željeni rezultati su usklađeni;
2. oba sustava nastoje održati osjetljivu ravnotežu između države i njezinih sastavnih tijela, bilo da ga provodi Vrhovni sud SAD-a ili Savezni ustavni sud Njemačke, ustavni nadzor u saveznim sustavima igra sličnu ulogu u očuvanju ravnoteže između savezne i državne vlade;
3. sudovi u oba sustava dijele odgovornost održavanja podjele vlasti zacrtane u ustavu, posebno između pojedinačnih državnih tijela.

Dodatno, oba sustava daju sudovima ovlast da arbitriraju izborne sporove unutar područja ustavnog nadzora. Unatoč tomu, razlike između dvaju sustava nastaju u pogledu toga:

- tko obavlja funkciju ustavnog nadzora,
- tko ima pravo pokretanja takvih postupaka,
- vrijeme nadzora u odnosu na donošenje propisa koji se nadzire,
- funkcionira li odluka *omnes*²⁹ ili samo *inter partes*³⁰,
- proces odabira uključenih sudaca,
- jednoglasnost ili dopuštanje različitih mišljenja pri donošenju odluka
- donose li se odluke u javnim ili zatvorenim sjednicama.³¹

29 (lat. prema svima, protiv svih) – izraz kojim se označava karakteristika određenih subjektivnih prava da djeluju prema svim pravnim subjektima.

30 (lat. među strankama) – izraz kojim se označava da neko subjektivno pravo postoji samo među strankama nekoga pravnog odnosa.

31 Albrecht, Podolnjak (2009.), op.cit., str. 30

5. POKRETANJE POSTUPKA PRED SUDOM

Pokretanje postupka pred Ustavnim sudom pokreće se pisanim putem na zahtjev, prijedlogom i ustavnom tužbom. Svi navedeni podnesci šalju se poštom ili se dostavljaju izravno te moraju biti potpisani. Bitno je da podnesci budu napisani na hrvatskom službenom jeziku i latiničnim pismom (jedino ako pod uvjetima propisanim zakonom nije drugačije napisano). Podnesci moraju biti razumljivi da bi se po njima moglo postupati, u suprotnom će Ustavni sud vratiti podnesak podnositelju radi ispravka uočenih grešaka odnosno dopuna, uz propisani rok.

Postupak pred Ustavnim sudom vodi sudac Ustavnog suda. Treba ga voditi tako da omogućí donošenje odluke o biti stvari. Sudac može odrediti može li uključiti ili isključiti javnost u postupku, ali je potrebno to prije navesti u izvješću. U postupku svaki sudionik iznosi troškove postupka, ako nije drugačije odlučeno od strane Ustavnog suda. Sudionici mogu poduzimati postupke sami ili putem punomoćnika. Bitno je Ustavnom sudu, na njegov zahtjev, podnijeti isprave i obavijesti koje su potrebne tijekom vođenja postupka. Uoči sjednica Ustavnog suda vodi se zapisnik o svemu što je rečeno. Rezultat ustavnosudskog postupka je (potvrдна ili negativna) odluka odnosno rješenje na temelju glasova svih prisutnih sudaca, ako nije Ustavom drugačije određeno. Svaka odluka i rješenje moraju biti objašnjeni. Svaki sudac koji izrazi mišljenje ili suprotno glasuje od većine sudaca mora pisano obrazložiti to. Odluka/rješenje se sastoji od:

- **uvoda** – naziv Ustavnog suda, ime i prezime predsjednika i sudca koji su donijeli odluku ili rješenje, kratku oznaku predmeta odlučivanja, dan kad je odluka ili rješenje doneseno,
- **izreke** – odluka/rješenje Ustavnog suda o predmetu odlučivanja,
- **obrazloženja** – sadržaj podneska kojim je predloženo pokretanje postupka pred sudom, razlozi kojim je odlučio kao u izreci i propise koji su utemeljeni donesenom odlukom.

Odluke i važnija rješenja koja su donesena od strane Ustavnog suda tijekom postupka ocjene suglasnosti zakona s Ustavnom, tijekom ustavnosudskih postupaka za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavnom moraju biti objavljeni u Narodnim novinama. Ustavni sud dostavlja ovjereni prijepis odluke, odnosno rješenja sudionicama u postupku. Dostava je

obavljena ako je prošlo osam dana od dana stavljanja poziva, odluke/rješenja na oglasnu ploču Ustavnog suda ili danom objave u Narodnim novinama.

Odluke odnosno rješenja Ustavnog suda mora poštovati svaka pravna i fizička osoba. Vlada RH preko tijela državne uprave omogućava provedbu odluka i rješenja Ustavnog suda. Ustavni sud može odrediti tko će provoditi odluke i rješenja te način provedbe. Isto tako, Ustavni sud ima rok od najviše godinu dana na donošenje odluke o pisanom zahtjevu, prihvaćenom prijedlogu i ustavnoj tužbi³².

5.1. Ocjena ustavnosti zakona

Sukladno Ustavu RH, koji izričito jamči pravo svim osobama na podnošenje predstavki, pritužbi i prijedloga državnim i nevladinim tijelima, proizlazi da svatko tko podnese takav prijedlog Ustavnom sudu, ima pravo na odgovor.³³ Ovo pravo ostaje valjano čak i ako Sud, iz razloga koji se odnose na formalne nedostatke, na kraju odbije prijedlog. Svaki pojedinac, bilo to fizička ili pravna osoba, ima svojstveno pravo predložiti pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti zakona ili zakonitosti i ustavnosti drugog propisa. Važno je napomenuti da sam čin predlaganja ovog postupka ne nameće nikakvu obvezu Ustavnom sudu. Naprotiv, Sud ima ovlasti raspravljati i odlučiti treba li pokrenuti navedeni postupak na temelju osnovanosti prijedloga. Sukladno ustavnom zakonu, naloženo je da postupak odlučivanja mora započeti u roku od najviše godinu dana od podnošenja prijedloga. Isto tako, u situaciji kad je predan zahtjev za pokretanje postupka pred Ustavnim sudom.

Zahtjev može podnijeti:

- jedna petina zastupnika u Hrvatskom saboru,
- radno tijelo Hrvatskog sabora,
- Predsjednik RH,
- Vlada RH za ocjenu suglasnosti propisa s Ustavom i zakonom,
- Vrhovni sud RH ili drugi sud (ako se postavlja pitanje ustavnosti i zakonitosti),
- pučki pravobranitelj u postupcima iz članka 92. Ustava RH.³⁴

32 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 31.

33 Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14, članak 46.

34 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 35.

Ustavni sud svojom odlukom može pokrenuti postupak za ocjenu ustavnosti zakona i sve radnje poduzimati sam, bez ičijeg zahtjeva ili prijedloga pa možemo reći da ima izraženo postupanje po inkvizitornim obilježjima. Ustavni sud može prihvatiti prijedloge bilo koga, a nakon donošenja zakona ili drugog propisa može se Ustavnom sudu podnijeti ocjena njegove ustavnosti, a Ustavni sud može prihvatiti ili ne prihvatiti prijedlog/e. Ne može se pokrenuti postupak u interesu treće osobe ili općeg interesa koji se onda naziva *actio popularis*³⁵, a ako je mogućnost inicijative vezana uz konstruktivan predmet koji je u ovlasti drugih državnih organa onda govorimo o *quasi actio popularis*³⁶.

5.2. Postupanje Ustavnog suda

Ustavni sud odbacit će zahtjeve, prijedloge i ustavne tužbe samo ako nije nadležan za odlučivanje, ako su podneseni izvan propisanog roka ili ako nisu ispunjeni potrebni uvjeti za rješavanje biti stvari. Međutim, kada se ovi uvjeti ispune, Ustavni sud će pažljivo razmotriti hoće li pokrenuti postupak za prijedlog ili nastaviti s postojećim zahtjevom. Naknadni postupak vodi sudac Ustavnog suda koji osigurava da se može donijeti utemeljena odluka o suštinskoj meritumu stvari. Jedan od sudaca kojeg imenuje predsjednik Ustavnog suda, priprema predmet za sudsku sjednicu. Ustavni sud u cijelom postupku poštuje odredbe mjerodavnih procesnih zakona, ali to čini podredno, ako Ustavnim zakonom nije drugačije određeno. O ustavnosti predmeta raspravlja se na sjednici, koja se po potrebi može dopuniti savjetodavnom ili javnom raspravom.

U konačnici, odluka se donosi na posebnoj sjednici, čime se naglašava značaj i težina odluke Suda. Ustavni sud ima ovlasti do konačne odluke privremeno zaustaviti provedbu pojedinih akata ili radnji koje se temelje na zakonu ili propisu. To se radi kada postoji bojazan da bi provođenje tih radnji moglo rezultirati teškim i nepopravljivim posljedicama. Važno je napomenuti da ova odluka ne ukazuje na stav Suda o ustavnosti ili zakonitosti predmetnog pitanja. Umjesto toga, služi kao mjera predostrožnosti kako bi se spriječila daljnja šteta koja bi se mogla dogoditi tijekom postupka, a koja bi se mogla pokazati nepopravljivom i štetnom.

35 posebna pučka ili narodna tužba, predstavljala je pak zajednički nazivnik za skup posebnih pretorskih tužbi koje je mogao podignuti svaki građanin (*quavis ex populo*) u cilju zaštite interesa druge osobe ili radi zaštite općeg interesa.

36 <https://informator.hr/strucni-clanci/ustavni-polozaj-ustavnog-suda-republike-hrvatske> – 18.08.2023.

Dakle, tijekom postupanja Ustavnog suda je sljedeći:

- a) traženje odgovora
- b) dužnost davanja isprava i obavještenja
- c) podnošenje referata
- d) zakazivanje sjednice
- e) tijek sjednice
- f) savjetodavna rasprava
- g) konzultativni sastanak
- h) odlučivanje o (ne)pokretanju postupka
- i) javna rasprava
- j) glasovanje
- k) izdvojeno mišljenje

Nakon navedenog slijedi odluka Ustavnog suda o ustavnosti i zakonitosti propisa. Ustavni sud donosi sudionicima u postupku odluke odnosno rješenja. Ustavna odluka predstavlja ključni trenutak u provedbi načela zakonitosti i ustavnosti u ustavnom sudovanju. Ova temeljna načela, koja se provlače kroz cijeli postupak Ustavnog suda, imaju golemu važnost. Odluka odnosno rješenje treba biti opsežno te objašnjeno temeljito za sve sudionike postupka.

5.3. Poništavanje propisa Ustavnog suda

Ustavni sud ima ovlast staviti propis izvan snage, uvažavajući sve bitne okolnosti potrebne za zaštitu ustavnih i zakonskih načela. Pritom se vodi računa o težini povrede Ustava ili zakona, kao i o važnosti pravne sigurnosti. Ta se ovlast ostvaruje u slučajevima kada se propisom zadire u ljudska prava i temeljne slobode zajamčene Ustavom ili kada se njime pojedinci, skupine ili udruge nepravедno stavljaju u povlašten ili nepovoljan položaj. Nadalje, ako Ustavni sud utvrdi da zakon ili njegove odredbe nisu u skladu s Ustavom, ima mogućnost staviti izvan snage zakon u cijelosti ili pojedine dijelove. Isto vrijedi i ako Sud utvrdi da su propis ili njegove odredbe u suprotnosti s Ustavom i zakonom. U takvim slučajevima poništeni zakon ili propis, zajedno s pripadajućim odredbama, gubi pravnu valjanost objavom odluke Ustavnog suda u »Narodnim novinama«, osim ako Sud ne odredi drugi rok.³⁷

37 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 105.

Prema članku 58. Ustavnog zakona o neustavnosti ili nezakonitosti propisa očekuju se sljedeće pravne posljedice:

- u slučaju poništenja propisa ili pojedinih njegovih odredbi svaka fizička ili pravna osoba čije je pravo povrijeđeno pravomoćnim pojedinačnim postupkom donesenim na temelju ukinutog propisa ima pravo od nadležnog tijela zahtijevati izmjenu tog akta ponavljanjem postupka. Rok je šest mjeseci od dana objave odluke Ustavnog suda u „Narodnim novinama“ ili drugom službenom glasilu.
- u slučaju stavljanja izvan snage zakona ili drugog propisa ili neke njegove odredbe, samo podnositelj prijedloga za ocjenu ustavnosti, odnosno ustavnosti ili zakonitosti, ima pravo od nadležnog tijela tražiti izmjenu iz pojedinačnog akta kojim se ponavljanjem postupka vrijeđa određeno pravo. I u tom slučaju zahtjev se podnosi u roku od šest mjeseci od dana objave Ustavnog suda u „Narodnim novinama“.
- ne postoje rokovi niti ograničenja kada se radi o osudi za kazneno djelo. Pravomoćna osuda za kazneno djelo, na temelju zakonske odredbe izdvojene zbog nesuglasja s Ustavom, ne proizvodi pravne učinke i može se promijeniti u ponovljenom kaznenom postupku. Dakle, odluka Ustavnog suda o ukidanju kaznene odredbe osnova je za ponavljanje kaznenog postupka. Jasno je da kaznena presuda, koja u trenutku objave odluke Ustavnog suda o poništenju zakonske odredbe na kojoj se temeljila nije bila pravomoćna, ne bi ni mogla steći pravomoćnost.

6. USTAVNA TUŽBA

U RH institut ustavne tužbe uveden je prvim Ustavom iz 1990. godine. Ustavna tužba okarakterizirana je kao ustavnopravnim sredstvom zaštite Ustavom zajamčenih ljudskih prava i temeljnih sloboda koja pruža zaštitu izvan redovitog sudstva. Ustavna tužba može se podnijeti Ustavnom sudu:

- I. od strane svake fizičke i pravne osobe koja smatra da joj povrijeđeno ljudskog pravo ili sloboda regulirana Ustavom,
- II. ako je predmet pojedinačni akt tijela državne vlasti, tijela lokalne i regionalne samouprave,
- III. ako se prava štite u ustavnosudskom postupku te se mogu odnositi na pojedinačna ili kolektivna prava (smatraju se ljudskim pravima zajamčenim Ustavom),
- IV. nakon što je iscrpljen drugi pravni put zaštite ustavnih prava u redovitom tijeku postupka.³⁸

Isto tako, predstavlja najvažniju zadaću u nadležnosti Ustavnog suda zbog provedbe kontrole pojedinačnih akata državnih tijela, uključujući odluke/rješenja sudova pa stoga odlučivanje o ustavnim tužbama sadrži 85% predmeta iz njegove nadležnosti.³⁹

Ustavna tužba može se podnijeti u roku od 30 dana nakon primitka odluke. U rijetkim okolnostima postoji iznimka koja zahtijeva posebno razmatranje. Ukoliko pojedinac iz opravdanih razloga propusti propisani rok za podnošenje ustavne tužbe, Ustavni sud ima ovlasti omogućiti vraćanje u prijašnje stanje. To se postiže podnošenjem prijedloga za vraćanje u prijašnje stanje u roku od 15 dana od prestanka nastalih okolnosti, uz istodobno podnošenje ustavne tužbe. Važno je napomenuti da nakon isteka roka od tri mjeseca nakon početnog propusta, nema mogućnosti traženja povratka u prethodno stanje.

Ustavni sud procjenjuje postoje li procesne pretpostavke za suđenje, je li tužba po pravilima, je li dopuštena odnosno je li iscrpljen svaki pravni put⁴⁰ i je li podnositelj koristio u postupku

38 Šarin D., Šeparović V. (2021): Ustavna tužba kao posebno (subsidiarno) sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, pregledni znanstveni rad, FIP - Financije i pravo, Vol. 9 No. 1, str. 31

39 Šarin (2016.), op.cit., str. 105-106

40 Znači da mora biti iscrpljeno pravo žalbe odnosno druge pravne zaštite, a i sudski nadzor pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti (članak 18. i 19. Ustava); pretpostavka podnošenja ustavne tužbe.

dopuštena prava. Ako ne postoje takve pretpostavke, Ustavni sud će odbiti navedenu tužbu. A ako postoje pretpostavke, Ustavni sud mora donijeti odluku o tome jesu li prava iz ustavne tužbe zaista ustavna prava i ako je prethodno pitanje potvrdno, jesu li prava povrijeđena tj. je li tužba pravedna odnosno pravična.⁴¹

Na prijedlog podnositelja može se odgoditi ovrha do donošenja odluke od strane Ustavnog suda, ako bi u tom slučaju prouzročila bilo kakvu štetu podnositelju, a u suprotnom slučaju ne bi imala nikakvog utjecaja.

6.1. Sadržaj obrasca ustavne tužbe

Ustavna tužba mora sadržavati sljedeće podatke, koju mogu podnijeti fizičke ili pravne osobe:

Prvi dio (A.) ispunjavanju fizičke osobe:

- osobno ime (ime i prezime)
- jedinstveni matični broj građana (JMBG)
- državljanstvo
- prebivalište ili boravište (s adresom stanovanja)

Drugi dio (B.) ispunjavanju pravne osobe:

- naziv
- oblik pravne osobe
- sjedište
- matični broj u registru
- zakonski zastupnik
- broj telefona/telefaksa

Pravne osobe se pojavljuju u različitim pravnim oblicima kao što su dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću, zadruga, ustanova, javna ustanova, javno trgovačko društvo, društvo za uzajamno osiguranje, komanditno društvo, udruga, sindikat, politička stranka, gospodarsko interesno udruženje.

41 V. Belajec (2000): Ustavne osnove za podnošenje ustavne tužbe, Organizator, Zagreb, str. 112.

RH nema ovlasti zagovarati zaštitu ustavnih prava, pa nije dopušteno podnošenje ustavne tužbe u postupku obrane ustavnih prava pred Ustavnim sudom putem sudova RH (U- III-2154/2007 od 5. studenoga 2009.⁴² i U-III-1709/2009 od 5. ožujka 2013.⁴³).

Općina, grad, županija i Grad Zagreb ovlaštene su podnijeti ustavnu tužbu, ali isključivo kada traže zaštitu od protuustavnih povreda svog ustavnog prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu, uobičajeno komunalnu. ustavna tužba (U-III-462/2010 od 10. rujna 2013.⁴⁴).

Pravne osobe s javnim ovlastima mogu nastupati kao podnositelji ustavne tužbe. Ipak, dopuštenost ustavne tužbe takvih subjekata ovisi o konkretnim okolnostima slučaja i posebnim vezama koje određena javnopravna pravna osoba ima s državom. Da bi se ustavna tužba pravne osobe javnog prava smatrala prihvatljivom, ista mora u ustavnoj tužbi dokazati da u konkretnom slučaju (sporu) povodom podnošenja ustavne tužbe postupa u osobnom pravnom svojstvu, tj. odnosi se na imovinu javnopravne pravne osobe koja nije vezana za njezine odgovornosti kao javnopravne osobe (U-III-738/2005 od 12. prosinca 2012.⁴⁵ i U-III-2119/2010 od 18. prosinca 2012.⁴⁶).

Objektive fizičke ili pravne osobe može zastupati punomoćnik, kojemu se potom pisana dokumentacija Ustavnog suda podnosi, umjesto što se to čini osobno podnositelju ustavne tužbe.

42 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_140_3441.html – 04.09.2023.

43 <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/aktivna-legitimacija-pravnih-osoba-u-ustavnosudskom-postupku-37032> – 04.09.2023.

44 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_09_120_2590.html – 04.09.2023.

45 <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/aktivna-legitimacija-pravnih-osoba-u-ustavnosudskom-postupku-37032> – 04.09.2023.

46 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_44_900.html – 04.09.2023.

Slika 3. Obrazac ustavne tužbe za fizičke osobe

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Trg sv. Marka 4
10000 Zagreb

USTAVNA TUŽBA

na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske
("Narodne novine", broj 99/99., 29/02., 49/02.-pročišćeni tekst)



I. PODACI O PODNOSITELJIMA USTAVNE TUŽBE

(vidjeti točku I. Uputa za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe)

A. ZA FIZIČKE OSOBE

1. Osobno ime _____

2. JMBG _____

3. Državljanstvo _____

4. Prebivalište ili boravište _____

Adresa stanovanja _____

Država _____

(podnositelji koji su upisali prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj ne moraju navoditi državu)

1

Izvor: Ustavni sud RH, web stranica <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> –
26.08.2023.

Slika 4. Obrazac ustavne tužbe za pravne osobe

B. ZA PRAVNE OSOBE

5. Naziv _____
6. Oblik pravne osobe _____
7. Sjedište _____
8. Matični broj u registru _____
9. Zakonski zastupnik _____
10. Broj telefona _____ Broj telefaksa _____

Izvor: Ustavni sud RH, web stranica <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> –
26.08.2023.

Slika 5. Obrazac ustavne tužbe u slučaju prisustva punomoćnika

C. PODACI O PUNOMOĆNIKU

(samo ako podnositeljica/podnositelj ima punomoćnika)

Važno: ako podnositeljica/podnositelj ima punomoćnika, uz ustavnu tužbu obavezno mora biti priložena posebna punomoć za poduzimanje svih ili samo određenih radnji u konkretnom ustavnosudskom postupku (članak 24. stavak 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske).

11. Osobno ime punomoćnika _____
12. Zanimanje punomoćnika _____
13. Adresa punomoćnika _____
14. Broj telefona _____ Broj telefaksa _____

Izvor: Ustavni sud RH, web stranica <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> –
26.08.2023.

Podaci o osporavanim aktima čine drugi obrazac podijeljen na točku A. i točku B.

Točka A. predstavlja pojedinačni akt koji se osporava, a iscrpljen je pravni put. Ustavna tužba se pokreće kada su prava pojedinca povrijeđena bez ikakvog pravnog sredstva u RH. Takve tužbe obično nastaju kada je na sudu donesena pravomoćna presuda ili odluka, posebno koja se odnosi na prava, obveze pojedinca ili optužbe za kriminalno djelo.

U obrascu je potrebno ispuniti sljedeće stavke:

Slika 6. Obrazac ustavne tužbe - podaci o osporavanim aktima (pojedinačni akt)

II. PODACI O OSPORAVANIM AKTIMA

(vidjeti točku II. Uputa za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe)

A. POJEDINAČNI AKT KOJI SE OSPORAVA, A PROTIV KOJEG SU ISCRPLJENA SVA SREDSTVA PRAVNE ZAŠTITE

(vidjeti točku II.A Uputa za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe)

15. Naziv akta, donositelj akta, broj/oznaka akta i datum donošenja _____

16. Postupak u kojem je donesen osporeni akt i predmet odlučivanja _____

17. Datum primitka akta _____

Važno: uz ustavnu tužbu obavezno mora biti priložen izvornik ili ovjereni prijepis sudskog akta koji osporavate ustavnom tužbom, te jedna preslika (fotokopija) tog akta (članak 65. stavak 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske; članak 91. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske).

Izvor: Ustavni sud RH, web stranica <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> – 26.08.2023.

Kod naziva akta, stavlja se je li riječ o presudi ili rješenju. Pod donositeljem akta se stavlja naziv suda koji je donio osporenu presudu ili rješenje (uz broj odnosno oznaku akta i datum donošenja akta). Broj akta je najčešće označen u gornjem desnom uglu, dok datum akta piše u

uvodu ili na posljednjoj stranici akta. Nadalje se upisuju pojedinosti o uključenosti u bilo koji sudski postupak, bilo da ga je podnio podnositelj ustavne tužbe ili je bio predmetom. Dodatno se navodi o kakvoj se sudskoj presudi radi bilo o utvrđivanju podnositeljevih prava i obveza ili o rješavanju kaznenog djela u koji je upleten kao osumnjičenik ili optuženik. Kod datuma primitka akta stavlja se datum kad je primljen sudski akt za koji se podnosi ustavna tužba (od tog datuma pa 30 dana za podnošenje ustavne tužbe).

Točka B. predstavlja druge pojedinačne akte koji se osporavaju. Ustavnu tužbu možete podnijeti tek nakon što primite pojedinačni sudski akt kojim se pravomoćno utvrđuju vaša prava ili obveze u pogledu sumnje ili optužbe za počinjenje kaznenog djela. Ako smatrate da su vam ovim aktom povrijeđena ustavna prava, možete podnijeti samo ustavnu tužbu koja se izričito odnosi na to pitanje. Međutim, u okviru iste ustavne tužbe imate pravo pobijati bilo koje pojedinačne akte koji se odnose na isti predmet o kojima su prethodno odlučivala druga nadležna tijela, poput nižih sudova ili upravnih tijela. Riječ je o pojedinačnim aktima za koje ste već zatražili pravnu zaštitu u redovnim postupcima, kao što su prigovori, žalbe, tužbe ili revizije i za koje su već donesene odluke.

U obrascu je potrebno ispuniti sljedeće stavke:

Slika 7. Obrazac ustavne tužbe - podaci o osporavanju (drugi pojedinačni akti)

B. DRUGI POJEDINAČNI AKTI DONESENI U ISTOM PREDMETU KOJI SE TAKODER OSPORAVAJU

(vidjeti točku II.B Uputa za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe)

18. Osporavam i sljedeće pojedinačne akte donesene u istom predmetu:

- a) _____

- b) _____

- c) _____

Izvor: Ustavni sud RH, web stranica <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> – 26.08.2023.

6.2. Primjer ustavne tužbe

Mogućnost podnošenja ustavne tužbe otvorena je za svakoga, bez obzira na njihovo državljanstvo. To znači da i građani države i stranci imaju jednako pravo na pokretanje ustavne tužbe. No, važno je napomenuti da se ustavna tužba ne može podnijeti u tuđe ime ili u korist društva. Umjesto toga, mora ga pokrenuti pojedinac za čije se pravo vjeruje da je povrijeđeno. Kao što možemo vidjeti u sljedećem primjeru, kako navodi Crnić⁴⁷ Odlukom Ustavnog suda RH, broj U-III-358/1993. od 19. siječnja 1994.:

„B.P. je podnio ovom Sudu ustavnu tužbu u kojoj navodi da su rješenjem Okružnog suda Z. br. XII-II-Kv-245/93 (Kio-282/93) od 7. lipnja 1993. i Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. IV-Kž-55/93 od 8. rujna 1993. povrijeđena njegova prava iz članka 14., 15. i 35. Ustava Republike Hrvatske, budući da je odbačen njegov zahtjev za provođenje istrage protiv dvojice novinara, a radi krivičnog djela genocida iz čl. 123. st. 4. u vezi čl. 119. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 31/91 - pročišćeni tekst). On, naime, smatra da je izvršenjem ovog krivičnog djela, povrijeđeno pravo svakog građanina pa svaki može zahtijevati provođenje istrage. Osporenim rješenjima njemu je ovo pravo prikraćeno.

Ustavna je tužba neosnovana.

Ustavni sud Republike Hrvatske štiti ustavne slobode i prava građana kao što je to utvrđeno u članku 125. al. 3. Ustava Republike Hrvatske, a pretpostavke za ovu zaštitu određene su Ustavnim zakonom o Ustavnome sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/91).

Prema članku 28. ovog Ustavnog zakona, ustavnu tužbu može podnijeti svatko ako smatra da mu je odlukom sudbene, upravne vlasti ili drugih tijela koje imaju javne ovlasti povrijeđeno jedno od Ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina.

Prema stajalištu Okružnog suda Z. i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, B.P. nije u konkretnom slučaju legitimiran na podnošenje zahtjeva za provođenje istrage radi krivičnog djela genocida, jer u odnosu na to djelo koje nadilazi zaštitu osobnih prava, nema svojstvo oštećenika. A ovo svojstvo određeno je člankom 138. Zakona o krivičnom postupku (Narodne

⁴⁷ Crnić (1994.), op.cit, str. 81-82

novine, br. 34/93 - pročišćeni tekst), prema kojem je oštećenik osoba, čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo.

Ustavni sud Republike Hrvatske također je prihvatilo ovo stajalište. Stoga je neosnovana tvrdnja da su navedenim rješenjima redovnih sudova povrijeđena prava podnositelja ustavne tužbe u svezi s političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnim porijeklom i druga prava zajamčena člankom 14. Ustava Republike Hrvatske. Nije povrijeđena ni ravnopravnost pripadnika svih naroda i manjina, iz članka 15., kao ni članom 35. Ustava Republike Hrvatske zajamčeno štovanje i pravna zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.“

7. ZAKLJUČAK

Ustavni sud RH je institucija koja djeluje u skladu s Ustavom RH koji je i najviši pravni akt u državi. Uređena je Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu RH, a njegova je primarna odgovornost osiguravanje ustavnosti i zakonitosti. Dok njegove sjednice i javna saslušanja mogu biti dostupni široj javnosti, mogu postojati slučajevi kada je privatnost zajamčena. Nadležnost Ustavnog suda, utvrđena je Ustavom i Ustavnim zakonom RH, te se ne može proširivati drugim propisima. Ustavni sud ima svoje unutarnje ustrojstvo od kojih su najvažniji predsjednik suda i 12 sudaca. Unutarnje ustrojstvo uređeno je Poslovníkom Ustavnog suda RH. Odluke koje donosi sud imaju ogromnu težinu i kategorizirane su ili kao rješenja ili kao odluke. Odluke se donose o meritumu stvari o kojima Ustavni sud odlučuje u postupku, dok su rješenja donesena u svim ostalim situacijama. Postupak ocjene ustavnosti zakona zacrtan je u Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu, koji odiše dozom profinjenosti i autoriteta. Pokretanje postupka pred Ustavnim sudom, radi ocjene ustavnosti zakona ili ocjene ustavnosti i zakonitosti drugih propisa, može pokrenuti svaka fizička i pravna osoba prijedlogom za ocjenu. Nadalje, Ustavni sud sam ima ovlast pokrenuti te postupke, bilo samostalno ili na zahtjev nadležnih tijela. Ustavni sud ovlašten je ukinuti ili staviti izvan snage zakone i propise ili pojedine njihove odredbe ako se utvrdi da nisu u suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske ili drugim važećim zakonima. U takvim slučajevima, svaki pojedinac ili subjekt čija su prava povrijeđena ukidanjem ili stavljanjem van snage zakona ili propisa zadržava pravo zahtijevati izmjenu pojedinačnog akta od nadležnog tijela. Ovaj zahtjev mora se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana objave u Narodnim novinama, čime se omogućuje pravedno i pravovremeno rješavanje svih pritužbi.

Ustavna tužba predstavlja najbitniju stavku za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom. Ovo posebno tijelo djeluje izvan okvira redovnog i specijaliziranog sudstva, osiguravajući očuvanje ustavnih temelja demokratske pravne države. Ne samo da štiti ljudska prava i temeljne slobode, nego i nadzire ustavnost zakona i drugih propisa. Pravo na podnošenje ustavne tužbe ima svaki hrvatski državljanin i stranac, neovisno o statusu pravne ili fizičke osobe. Dok redovni sudovi i državne institucije imaju ulogu u zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, ustavna tužba služi kao krajnji lijek u situacijama kada ti subjekti ne ispunjavaju svoje dužnosti ili kada bi njihova intervencija bila nepravodobna u rješavanju

povrijeđenih prava i sloboda. Važno je napomenuti da je ustavna tužba izvanredni pravni lijek, koji zahtijeva da se prije podnošenja iscrpe i drugi pravni putovi.

Uspostava sudstva kao zasebnog entiteta unutar vlade evoluirala je tijekom vremena i nedvojbeno je jedan od najutjecajnijih čimbenika koji oblikuju suvremene pravne okvire. U izvršavanju svojih dužnosti, Ustavni sud ne smije zanemariti pojedince tj. općenito stanovništvo, jer je stanovništvo ono koje služi kao primarni stup i izvor ustavne čvrstoće, omogućujući građanima da vrše nadzor nad svojim vodstvom.

Pitanje: Treba li Ustavni sud dopustiti javnosti veću uključenost u donošenju odluka/rješenja?

Ustavni sud bi trebao omogućiti prisustvo javnosti na svojim sjednicama, kako to Ustavni zakon o Ustavnom sudu nalaže. Trenutno nedostaje javnih rasprava i komunikacije između Ustavnog suda i javnosti. Za Ustavni sud je važno imati glasnogovornika i održavati redovite javne rasprave. Osim toga, Ustavni sud bi trebao koristiti svoje ovlasti za provedbu svojih odluka te može ovlastiti druga nadležna tijela za provedbu, kao što se vidi u slučaju Zakona o pobačaju⁴⁸ kad je Hrvatski sabor trebao u roku od dvije godine donijeti novi zakon, ali se ništa nije dogodilo. Ove su preporuke presudne za jačanje položaja Ustavnog suda i ispunjavanje njegove uloge pravednog arbitra u društvenim i političkim pitanjima. Samo povjerenje između Ustavnog suda i javnosti ključno je za održavanje društvene kohezije.

Isto tako, što se tiče zabrane rada trgovina (maloprodaje) nedjeljom, postavlja se pitanje, je li dobro ili loše što drugi sektori u gospodarstvu nemaju takve privilegije? Neosporno je da je zabrana rada jednog sektora gospodarstva, a da se ostali ne smatraju nužnima, jasno kršenje zakona prema Ustavu RH. Kako bi se radnicima u maloprodaji osigurale slobodne nedjelje i vikende, moraju se razmotriti pravna rješenja u Zakonu o radu koja se odnose na sve grane gospodarstva. Bitno je podsjetiti da oni koji će glasovati o takvim zakonskim rješenjima ne rade vikendom. Hrvatskoj su potrebne reforme koje promiču i podržavaju rad, smanjuju poreze i osiguravaju druge pogodnosti za poticanje gospodarske aktivnosti. Dinamičnije gospodarstvo pomoći će u poboljšanju životnog standarda i postizanju željenog blagostanja.

⁴⁸<https://www.zakon.hr/z/2475/Zakon-o-zdravstvenim-mjerama-za-ostvarivanje-prava-na-slobodno-odlu%C4%8Divanje-o-ra%C4%91anju-djece> – 04.09.2023.

LITERATURA

- Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14
- Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN 99/99, 29/02, 49/02
- Poslovnik Ustavnog suda Republike Hrvatske, NN broj 181/03., 16/06., 30/08., 123/09., 63/10., 121/10., 19/13., 37/14. i 2/15

- Albrecht D., Podoljak R. (2009.): Razlike između američkog i europskog modela nadzora ustavnosti i zakonitosti, *Pravnik*, 43, 1 (87)
- Antić T. (2015.): Postupak i uvjeti za izbor sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske, *Pravni vjesnik* god. 31 br. 1
- Arlović M. (2014.): Ocjena ustavnosti i zakonitosti drugih propisa, *Pravni vjesnik Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku*, GOD. 30 BR. 3-4, MIT, Osijek
- Ceranić V. (2016.): Načini promjene Ustava Republike Hrvatske i Ustava Republike Slovenije – komparativni prikaz, *fip*, volume 4, number 1
- Crnić, J. (1994.): *Vladavina Ustava : zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina ili Kako pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske*. Zagreb : Informator
- Harutyunyan, G.; Mavčić, A. (1999.): *Constitutional Review and its Development in the Modern World (A Comparative Constitutional Analysis)*, Electronic Book, Yerevan-Ljubljana
- Ljubić D. (2014.): Karakter prijedloga iz članka 38. ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 51, 4/2014.
- Šarin D. (2015.): Ustavni sud Republike Hrvatske kao institucionalni zaštitnik ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 52,3
- Šarin D. (2016.): *Zbornik radova – Ustavnosudska zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda*, Savjet Evrope
- Šarin D., Šeparović V. (2021): Ustavna tužba kao posebno (subsidiarno) sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, *pregledni znanstveni rad*, *FIP - Financije i pravo*, Vol. 9 No. 1
- V. Belajec (2000): *Ustavne osnove za podnošenje ustavne tužbe*, Organizator, Zagreb

- <https://informator.hr/strucni-clanci/ustavni-polozej-ustavnog-suda-republike-hrvatske> – 18.08.2023.
- <https://www.usud.hr/>:
 - <https://www.usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja> – 18. i 19.08.2023.
 - <https://www.usud.hr/hr/temeljni-pravni-akti> – 23.08.2023.
 - <https://www.usud.hr/hr/ustrojstvo> – 23.08.2023.
 - <https://www.usud.hr/hr/obrazac-ustavne-tuzbe> – 26.08.2023.
- <https://www.iusinfo.hr/>:
 - <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/aktivna-legitimacija-pravnih-osoba-u-ustavnosudskom-postupku-37032> – 04.09.2023.
 - <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/aktivna-legitimacija-pravnih-osoba-u-ustavnosudskom-postupku-37032> – 04.09.2023
- <https://www.nn.hr/>: 04.09.2023.
 - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_140_3441.html
 - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_09_120_2590.html
 - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_44_900.html
- <https://www.zakon.hr/z/2475/Zakon-o-zdravstvenim-mjerama-za-ostvarivanje-prava-na-slobodno-odlu%C4%8Divanje-o-ra%C4%91anju-djece> – 04.09.2023.

POPIS SLIKA

Slika 1. Unutarnje ustrojstvo - ustavnosudska tijela¹⁴

Slika 2. Unutarnje ustrojstvo - Uprava Ustavnog suda¹⁵

Slika 3. Obrazac ustavne tužbe za fizičke osobe³¹

Slika 4. Obrazac ustavne tužbe za pravne osobe³²

Slika 5. Obrazac ustavne tužbe u slučaju prisustva punomoćnika³²

Slika 6. Obrazac ustavne tužbe - podaci o osporavanim aktima (pojedinačni akt)³³

Slika 7. Obrazac ustavne tužbe - podaci o osporavanju (drugi pojedinačni akti)³⁴